

Fra plansmia på Brokelandsheia, Gjerstad kommune 2009. Deltakerne stemmer over planforslaget.

Hva er en plansmie?

Plansmier er en arbeidsmåte for lokal planlegging av stedsutvikling.

Hovedformålet er å samle alle aktører til en prosess der man i løpet av opptil en uke gjennom felles innsats lager en plan som har bred tilslutning og som kan vedtas som reguleringsplan.

Plansmier er et konkret svar på de siste års kritikk mot en stedsutvikling der utbyggere har fått for stor makt, og de folkevalgte føler seg bundet av private planer og uformell kontakt mellom utbyggere og kommuneadministrasjonen.

Klager, protestaksjoner og rettssaker er ofte utløst av en planlegging der man ikke i tide trekker inn alle som bør ha et ord med i laget når omgivelsene endres. Fornuftige utbyggere garderer seg mot forsinkelser, ekstrakostnader og negativ publisitet ved å lytte til nærmiljøet og finne frem til optimale løsninger som samler bred støtte. Plansmier organiserer denne prosessen på en effektiv måte.

Det er ikke minst i USA og England at man de siste årene har laget planer for byutvikling på denne måten, men det er også arrangert plansmier i Norge, Sverige og andre land.

Metoden kalles "charrette" i USA, der den er mye brukt i satsinger for å skape bærekraftige tettsteder med ulike typer tilbud, fremfor utflytende eneboligfelt og næringsparker. I Storbritannia kalles prosessen "Enquiry by Design", og den anbefales av regjeringen for å sikre en både rask og demokratisk planlegging.

En plansmie er noe langt mer enn en idédugnad eller et informasjonsmøte. Det er en forpliktende prosess med et klart mål: I løpet av en ukelang workshop skal det lages ferdig en plan for et fremtidig byområde. Både fagfolk, utbyggere, offentlige etater, frivillige organisasjoner, beboere, næringsdrivende og andre interesserte borgere inviteres til å delta i prosessen.

Byggeklosser i en plansmie

- Først får man alle fakta, ønsker og målsettinger på bordet.
- Deretter lages første utkast til en plan, basert på de beste forslagene og viktigste målsettingene.
- I løpet av uken blir motsetninger løst og planforslaget korrigeret i dialog med deltakerne.
- Til slutt har man forhåpentligvis kommet frem til et konkret, uttegnet forslag som alle eller flest mulig kan støtte. Forslaget fremmes på et avsluttende folkemøte. Deltakerne inviteres til å slutte seg til forslaget slik at oppslutningen kan synliggjøres og resultatet befestes som et uttrykk for lokalsamfunnets ønsker.

Planen vil omfatte utforming av gater, veier, offentlige møtesteder og grøntområder. Man viser trafikk løsninger og plassering av funksjoner som bolig, næring, kultur og lek.

Planen angir hva som bør bevares av eldre bebyggelse, hvor ny bebyggelse kan plasseres, hvilke høyder og dimensjoner den bør ha, og hvilke funksjoner som prioriteres i de enkelte delområdene.

Planen kan også suppleres med generelle retningslinjer for utforming av bebyggelsen, som materialbruk, tilpasning til eldre nabobebyggelse, byggeskikk og arkitektonisk karakter.

Selve designarbeidet gjøres av et team med kompetente fagfolk; arkitekter, planleggere og landskapsarkitekter. Disse bør være mest mulig uavhengige av aktørene i prosjektet. Samtidig må de være villige til å lytte til alle parter og finne seg i å bli tittet over skulderen mens de arbeider.

Fagfolkene skal forene aktørenes ønsker med profesjonelle kvalitetskrav.

Ofte nedsettes det også en styringsgruppe, med deltakere fra både designteamet og arrangørene. Folkevalgte vil ofte være blant medlemmene. Styringsgruppen møtes daglig og tar stilling til spørsmål som gjelder organisering, fremdrift og prioriteringer underveis. Styringsgruppen kan supplere, men ikke erstatte den brede deltakelsen gjennom folkemøter og "åpent hus" i designverkstedet på dagtid.

Hva oppnås gjennom plansmier?

Det er mange fordeler ved plansmier fremfor en vanlig planleggingsprosess:

- det går raskere,
- man unngår at planleggingen blir styrt av bare en parts interesser,
- det sikres deltakelse og åpenhet,
- man kan slippe protester og klager mot prosjekter som ikke er tatt hensyn til alle parters interesser.

En plansmie er...

- av minst fire dagers varighet.
- en åpen prosess som involverer alle parter
- en samarbeidsprosess med korte tilbakemeldingsintervaller
- en prosess som skaper en gjennomførbar plan.

En plansmie er ikke...

- en en-dags workshop
- en langvarig maratonprosess der alle parter er involvert i alt, hele tiden.
- en plan utformet av svært få som får konsekvenser for svært mange.
- en visjons-dugnad som ikke behandler konkrete løsninger.

NI PLANSMIER ER HOLDT I 2008 - 2014.

Bjørvika, Oslo for Bydel Gamle Oslo

Hollenderkvartalet, Oslo, for Gamlebyen Beboerforening.

Brokelandsheia, for Gjerstad kommune, Aust-Agder,

Årnes, for Åfjord kommune , Sør-Trøndelag ,

Evje sentrum, for Evje og Hornnes kommune, Aust-Agder

Hasselvika, for Rissa kommune, Sør-Trøndelag.

Rakkestad sentrum, for Rakkestad kommune, Østfold.

Filipstad, Oslo, for Skarpsno og Gimle Vel.

Aure sentrum, for Aure kommune i Møre og Romsdal

Oppdraget med gjennomføringen har for alle disse gått til Sivilarkitekt Arne Sødal, Oslo. Sentrale medarrangører og team-medlemmer for er Erling Okkenhaug, Allgrønn, og Audun Engh, Naboskap. Det ligger rapporter fra alle plansmiene på www.plansmier.no

KURS, FOREDRAG OG WORKSHOPS.

Samtidig med flere av plansmiene er det holdt kurs i gjennomføring av deltakende planprosesser. Kursdeltakerne fikk i tillegg til teoretisk undervisning oppgaver fra fagteamet, og leverte dermed konkrete bidrag til den samlede planen. De lærte både prinsipper for bærekraftig byforming og metoder for å involvere lokalsamfunnet aktivt i prosessen.

Vi kan også tilby foredrag om plansmiemetoden og arrangere kortere workshops der deltakerne kan diskutere lokale behov og utvikle ideer for fremtidig stedsutvikling. En slik workshop kan være et selvstendig prosjekt eller fungere som pilotprosjekt for en fullverdig plansmie senere, dersom man ønsker å gå videre. Slike workshops er gjennomført i forkant av de siste plansmiene.

KONTAKT:

Audun Engh, Naboskap. St. Olavs gate 9, 0165 Oslo. audun.engah@gmail.com - Tlf. 92622626

Erling Okkenhaug, Allgrønn. erok@online.no - Tlf. 92092522

Siv.ark. Arne Sødal, St. Olavs gate 7, 0165 Oslo, arnsoeda@online.no – Tlf. 22200926, 92298996

Les mer om plansmier på www.plansmier.no